

ПРАВОВІ ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНИХ РЕФЕРЕНДУМІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Останнім часом в політичному та суспільному житті України мова все більше йде про європейську інтеграцію держави. Найбільшим здобутком за останні роки стала розробка та підписання Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони. Однією з цілей Асоціації є сприяння поступовому зближенню сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою Європейського Союзу [1].

Наразі, при розробці векторів співробітництва між Україною та Європейським Союзом, основна увага зосереджена на економічному, політичному та правовому співробітництві. Водночас, не надано належної уваги перейняття європейського досвіду функціонування демократичних інститутів народовладдя для українського суспільно-політичного життя. Так, хотілося б звернути увагу на правові засади конституційних референдумів у державах-членах Європейського Союзу з метою вдосконалення законодавчої бази, яка регулює конституційні референдуми та практичної реалізації такої форми народовладдя в Україні.

У більшості країн Європейського Союзу принципи проведення та підготовки конституційних референдумів окреслено в Основному законі держави. Винятком з цього правила є Великобританія, яка, як відомо, не має писаної конституції, а також Бельгія, Кіпр, Нідерланди, Чехія та Мальта, в конституціях яких не врегульовано питання проведення конституційного референдуму. Зокрема, у Бельгії інститут загальнонаціонального референдуму взагалі не передбачений ні конституцією, ні звичайними законами. Більше того, винесення того чи іншого питання на референдум вважається таким, що суперечить Конституції. Єдиний загальнонаціональний референдум проводився у Бельгії лише у 1950 р., але його результати не мали правового значення. В Бельгії референдуми практикуються лише на місцевому рівні (можливість проведення місцевих референдумів передбачена законодавством про місцеве самоврядування), однак результати відповідного волевиявлення не мають імперативного характеру [2, с. 187]. Цей досвід доцільно урахувати в Україні, адже наразі немає закону, відповідно до якого можна було б проводити місцеві референдуми. Поодинокі положення про місцеві референдуми містять статuti деяких територіальних громад.

В Швейцарії ж, навпаки, діюча Конституція Швейцарської Конфедерації містить спеціальну главу «Ініціатива і референдум», норми якої закріпили зміст і процедуру проведення референдуму. Відповідно до Конституції референдуми поділяються на обов'язкові і функціональні. Навряд чи досвід Швейцарії у частині факультативних референдумів може бути запозичено наразі в Україні, в умовах економічної кризи. А ось приділити увагу ретельній проробці тексту проекту закону, що виноситься на конституційний референдум, доречно — не тільки з урахуванням досвіду Швейцарії, але й національного досвіду референдумів в Україні.

В більшості країн Європейського Союзу основні засади підготовки та проведення референдумів взагалі, та конституційних зокрема, конкретизовано у спеціальних законах. Всі аспекти проведення референдумів у Іспанії визначено в органічному законі від 18 січня 1982 р. «Про регулювання різноманітних видів референдуму», у Німеччині — у Законі «Про процедуру референдуму, народної ініціативи і народного опитування, що проводяться згідно зі ст. 29 абзацу 6 Основного Закону» від 29 липня 1979 р. та у «Положенні про об'єднання Німеччини» від 31 серпня 1990 р.

З аналізу європейських Конституцій вбачається, що законодавством більшості країн Європейського Союзу передбачено проведення конституційного референдуму щодо: 1) внесення змін до конституції (Польща, Словенія, Данія, Австрія, Італія, Іспанія, Латвія, Литва, Швеція); 2) часткового перегляду конституції (Данія, Ірландія); 3) повного перегляду конституції (Іспанія, Ірландія, Австрія).

Якщо узагальнити положення Конституцій країн-учасниць Європейського Союзу, то вбачається, що для вирішення питання про повний або частковий перегляд Конституції референдум в обов'язковому порядку проводиться в Австрійській Республіці, Королівстві Данія, Королівстві Іспанія, Латвійській Республіці, Ісландії, Республіці Литва, Ірландської Республіки, Республіці Румунія, Французькій Республіці, Швейцарської Конфедерації, Естонській Республіці [3, с. 40, 45, 50].

Критичний аналіз правових засад проведення конституційних референдумів є дуже корисним для українського законодавця та правників. Водночас, при гармонізації та адаптації норм чинного законодавства України до європейських стандартів проведення конституційних референдумів, слід бути обережним із сліпим запозиченням зарубіжних механізмів проведення конституційних референдумів або їх правового регулювання, оскільки в кожному конкретному випадку необхідно співставити норми, принципи та цінності європейської держави з вітчизняною правовою системою, менталітетом та правовою культурою нашої держави.

Список використаних джерел

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page.
2. Милосердна І. М. Законодавче закріплення та функціонування інституту референдуму: світовий досвід. / І. М. Милосердна. // Актуальні проблеми політики. – 2014. – Вип. 51. – С. 185- 195.
3. Синцов Г. В. Современные конституционно-правовые модели института референдума в зарубежных странах: автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра юрид. наук: 12.00.02 / Г. В. Синцов ; Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Пензен. гос. ун-т». – Пенза, 2009. – 59 с.

КОВАЛЕНКО Р. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри конституційного права

ФІНАНСУВАННЯ ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ НА ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА США І УКРАЇНИ

Президент США обирається непрямым шляхом строком на 4 роки. Одна і та сама особа може обиратися президентом не більше двох разів. Кампанія виборів президента розпочинається задовго до того, як виборці прийдуть на виборчі дільниці, щоб проголосувати. Президентські вибори у Сполучених Штатах є двоступеневими. Спочатку населення обирає членів колегії виборщиків, які у свою чергу обирають президента та віце-президента держави. У перших числах листопада виборці голосують у штатах. У кожному штаті обирається стільки виборщиків, скільки обрано представників і сенаторів від штату в Конгрес. Для цього встановлюються багатомандатні виборчі округи (один штат — один округ) і застосовується мажоритарна система відносної більшості. За цієї системи список виборщиків від однієї партії, який одержав відносно більше голосів, ніж інші списки, завоює всі місця від цього штату в колегії вибірників.

Вивчаючи передвиборну агітацію в Україні, вчені і практики зауважують про низку недоліків, які мають місце у законодавчій регламентації її фінансуванні, та підкреслюють важливість вирішення цієї проблеми. Вони цілком вірно зауважують, що «за відсутності прямого державного фінансування політичних партій їх поточна діяльність та електоральна конкурентоспроможність повністю залежить від приватних пожертв заможних донорів. Неконтрольований обсяг фінансових внесків у партійні каси від фізичних та юридичних осіб та відсутність